

עודד מנדה-לוי

פוגל עוד אני זוכר (קטע)

1. אני זוכר את הפעם הראשונה ששמעתי על דוד פוגל. זה היה בכיתה י"א בשיעור ספרות עם המורה פועה בר-ניר. כשקראנו: "על שפת הכרך אשבה/ עייף אשבה", אמרתי לא. ז. שישב לידי: "אני לא מאמין, מה זה?" אבל הוא לא הגיב, ורק המשיך לפרוט באצבעותיו בגיטרה דמיונית. זו הייתה הגיטרה של ג'ימי פייג'.
2. אני זוכר שבסופו של אותו יום לימודים, הלכתי לספריית בית אריאלה וחיפשתי ספרים של דוד פוגל. במדפי הסיפורת, באות פ' ראיתי ממרחק ספר צנום ומרובע, שבלט באופן מוזר מן המדף. זה היה "נוכח הים" במהדורת 1974. דפדפתי בזהירות ונדהמתי. לא ידעתי שמילים כאלו יכולות להיכתב. קראתי: "בנשיקות אלו היה משהו של דריסת חיה איומה, של רצח. לו אמרה למחות, לא היתה מסוגלת, ולו אמר להמיתה, לא היתה מוחה".
3. אני זוכר שנשענתי על המדף שמאחוריי, החזקתי את פוגל ביד ועצמתי עיניים. ספרנית שעברה במקום שאלה אותי: "אתה בסדר?".
4. אני זוכר שחברי מיכה אמר לי שלאחותו יש את הספר הלבן של כל שירי דוד פוגל. לא האמנתי שספר של פוגל יכול להיות לבן.
5. אני זוכר שנכנסנו לחדר שלה והורדנו את פוגל מהמדף. כשפתחתי את הספר, הדבר הראשון שראיתי היה "הוצאת אגודת הסופרים העבריים, ספרי נפש".
6. אני זוכר שקניתי את הספר הלבן של דוד פוגל, עותק משומש שמצאתי בחנות ספרים באלנבי, מהדורה שנייה ומעודכנת של כל שיריו, שערך דן פגיס

והופיעה בשנת 1971. זה היה בחודש האחרון של שנות ה-70. פינק-פלוייד הוציאו אלבום כפול, וכולם הצטופפו במרתף של בית הנוער מול הסינמטק כדי לשמוע אצל קוטנר, בפעם הראשונה, את *We don't need no education*. מיהרתי הביתה עם הספר ביד, ובאחד העם, לא רחוק מפנינת החשמונאים, עצרה אותי אישה מבוגרת ושאלה אותי: "אתה יודע מה יש לך ביד?" "בטח", אמרתי לה, "עכשיו קניתי". היא אחזה בידי, נענעה אותה קלות ואמרה לי: "היה לי רק אח אחד לדרך שירתי והוא דוד פוגל. הוא היה גם חברי הטוב, אם כי מבוגר ממני". היא הסתכלה עמוק אל תוך עיניי ואמרה: "הוא היה החבר היחיד לשירתי". את המילה "היחיד", היא משכה והדגישה, ואחר כך חזרה ואמרה: "מלבדו לא היה לי אח בשירתנו". בעוד היא אוחזת בי שאלתי אותה: "אבל מי את?" "אני לא מנומסת", חייכה אלי, "נעים מאוד, שמי אנדה. אנדה עמיר", ואחרי שתיקה קצרה הוסיפה: "פינקרפלד". ידעתי שאני מאחר לקוטנר, אבל לא היה לי אכפת. התכופתי אליה מעט ואמרתי: "רצה פעם הקיפוד עם מישהו לרקוד. אך לא מצא לו כל חבר, כולם אמרו הנך דוקר". אנדה הניחה את ידה השנייה על כתפי, והחלה להוליך אותי בריקוד קטן עד שעצרה בפנינת הרחוב. "כאן אני גרה" אמרה לי, "ותשמור על פוגל."

7. אני זוכר שביקשתי לשאול בספריית בית-אריאלה את "חיי נישואים" בשלושה כרכים. הספרנית שאלה אותי: "אתה בטוח?"

8. אני זוכר שאהוד בן-עזר סיפר על משיכה מיוחדת למה שקוראים כותבים על דפי הספרים שהוא שואל בספריה. ב"חיי נישואים" של דוד פוגל הוא מצא אודות גורדוייל: "אשתך רוכבת עליך, פסיכי". ובמקום אחר הוא קרא: "אתה משוגע ולא יותר. אתה יותר מדי תמים. אין דבר, מגיע לך".

9. אני זוכר שהמילים הנקמניות "מגיע לך" הטרידו אותי. הכתיבה לצד המילים ובשולי הדפים רמזה לתפיסה פסיכולוגית, אנושית של דמות, למה שרוכב-גרייה כינה מתוך דחייה "המיתוס הארכאי של העומק".

10. אני זוכר קריאות ב"חיי נישואים", ומחשבות על גורדוייל. כעסתי על הנרפות שלו, על הכניעה, על הביטול העצמי, על חוסר האונים, על העיוורון, ועל ההכרח המזוכיסטי, חסר המעצורים, להתענגות מתוך כאב פיסי ונפשי.

11. אני זוכר שזה בלבד אותי. הייחוד של הדמות, ידעתי, אינו בייצוג המציאות אלא בממד הלשוני. הדמות היא תבנית של חזרה, חלל שבו נפגשים ומתעמתים

- כוחות ואירועים. גורדוייל הוא לא בן-אדם, דיברתי אל עצמי, הוא חלקיקים של טקסט. איך אני יכול לכעוס עליו בכלל?
12. אני זוכר שפעם, בתואר הראשון, סיפרתי למישהי את התורה הזאת אודות הדמות. היא הסתכלה עליי ברחמים ושאלה אותי: "אז למה לקרוא בכלל?"
13. אני זוכר שלוטי זעקה בקולות אחרונים כלפי גורדוייל: "אתה!! אתה לברך אשם בכל!!".
14. אני זוכר שהיחס שלי לגורדוייל השתנה. ידעתי שהבנתי משהו, אבל לא רציתי לגלות לאף אחד. רציתי להיות היחידי שמבין.
15. אני זוכר ששאלתי את עצמי, מה בעצם קרה? האם, כמו שחשבה וירג'יניה וולף, הדמות נתונה בהשתנות פרמננטית? גורדוייל השתנה? ואולי אני השתניתי? הקריאה השתנתה? החיים?
16. אני זוכר שתיאה רצתה להקטין את שדיה.
17. אני זוכר שקראתי ברשימה של "קורא ותיק" על "חיי נישואים": "אך נעדר טעם הוא לכתוב בעברית לעברים רומן "וינאי" טיפוסי עם פירוט מקומי שכזה", ורציתי לצעוק. כעבור שנים נפגשנו באיזה פרגמנט שכתבתי, ופרקתי את כל הכעס שהיה לי כששברתי במכת אגרוף את שולחן הקפה שסביבו ישבנו.
18. אני זוכר שקראתי ביומן של פוגל שוב ושוב. הייתה לי הרגשה שמהשוו שם לא מסתדר אבל לא ידעתי מה. כשגיליתי מה הבעיה לא הייתי בטוח האם יש ל"גילוי" ערך. עד היום אני לא בטוח.
19. אני זוכר שהיומן של פוגל מסתיים במילים: "בשום פנים לא".
20. אני זוכר שכתבתי יומן על פגישותיי בשנות ה-30 עם דוד פוגל. כשהתפרסם באחת מחוברות כתב העת "רסלינג", קיבלתי טלפונים מבמאי שביקש להיפגש, ומדוקטורנטית שכתבה על פוגל, והתפלאה שהקול שלי נשמע צעיר יחסית למי שהיה חבר שלו.
21. אני זוכר שאשתי דפנה טיפלה בתמונה של פוגל ואצ"ג על סלע בחוף הים בתל-אביב. בפוטושופ 3 היא ערפה, לבקשתי, את ראשו של אצ"ג והניחה את

שלי. כשהתבוננתי מקרוב בתוצאה ראיתי שהראש שלי לא מחובר כל כך טוב לצוואר של אצ"ג. "אסור שזה יהיה מושלם", היא אמרה לי. כשהתבוננתי שוב ושוב בתוצאה ידעתי שהמפגש הזה עם פוגל היה חייב להתקיים.

22. אני זוכר שהלכתי לרובינזון לקנות את "לפני השער האפל" המקורי משנת 1923. הוא חיך ואמר לי: "500 ש"ח".

23. אני זוכר שזוג כתבה לי שזורקים לפח ספרים מספריית בית הספר בו היא מלמדת, וביניהם גם את "לפני השער האפל". הבטחתי להגיע לבית הספר אבל, משום מה, לא קיימתי את ההבטחה.

24. אני זוכר שתלמיד בסמינר שנתתי על שירת פוגל אמר לי: "אני לא יכול לקרוא אותו. הכול כל כך אפל". כעבור שנה ראיתי אותו מרקד בשינקין עם חבריו חסידי ברסלב. הוא ראה אותי וצעק: "היי, פוגל!"

25. אני זוכר שבאחד הימים הראשונים של שנת 2012 לילך נתנאל התקשרה אליי ושאלה אותי: עודד, אתה יושב?" היא סיפרה לי שגילתה כתב יד לא מוכר של פוגל, והוא יופיע בקרוב ב "עם עובד". יקראו לו "רומן וינאי", היא אמרה.